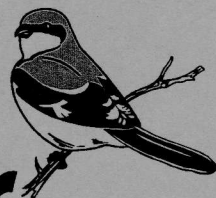

Blauwe Klauwier

Periodiek van Vogelwerkgroep de Kempen jaargang 27 nr. 2

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN", en verschijnt in principe 4 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f 17,50 op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Jan Wouters.
Het redactie-adres is: De Braken 11
5541 AC Reusel
tel. 0497-642391
e-mail: janenmargo@chello.nl

VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN" beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de, in het wild levende, vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin, voorlichting, educatie en beheerswerkzaamheden.

LIDMAATSCHAP kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van de Vogelwerkgroep. Het lidmaatschap begint met een proeflidmaatschap van 3 maanden. De contributie bedraagt f 45,- per jaar; studenten betalen f 35,- en gezinsleden f 22,50. DONATEURS die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Donateurs die f25,- of meer schenken, krijgen een jaar lang de Blauwe Klauwier toegezonden. BETALING van de contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "contributie Vogelwerkgroep" dan wel "donatie Vogelwerkgroep".

HET POSTADRES van het secretariaat luidt als volgt:
Vogelwerkgroep "De Kempen"
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven.

HET *E-MAIL*-ADRES van de vogelwerkgroep luidt:
vwgkempen@hetnet.nl

DE *WEBSITE* van de vogelwerkgroep is te vinden op het volgende INTERNETADRES:
www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

ARTIKELN UIT DE BLAUWE KLAUWIER MOGEN WORDEN OVERGENOMEN, NA VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE, ONDER VERMELDING VAN DE BRON.

De roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl in 2001

JACQUES VAN KESSEL, JAN KOLSTERS & WIM DEEBEN

Vanaf 1995 is het bosgebied Buikheide-Halve Mijl (Vessem-Veldhoven) jaarlijks onderzocht op roofvogels en uilen. Natuurlijk is er in 2001 ook weer een vervolg geweest. Hier worden de eerste resultaten gepresenteerd.

Methode

Deze is voor 2001 hetzelfde gebleven als alle andere jaren. Wel is in 2001 extra veel tijd besteed aan een broedvogel-inventarisatie in het noordelijke bosgebied door Jan Kolsters en Wim Deeben. Dankzij een groot aantal vroege ochtendbezoeken zijn enkele belangrijke nieuwe roofvogel-territoria ontdekt. Het jaarlijkse veldwerk is weer verricht door Wim Deeben, Jacques van Kessel, Jan Kolsters, Albert Vrijaldenhoven en Pieter Wouters. Het totaal aantal veldbezoeken in 2001 in dit bosgebied was 165.

Resultaten territoriumonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een totaal overzicht gegeven in de tabellen 1 en 2, daarna worden de roofvogels per soort globaal behandeld.

Tabel 1 geeft een gedetailleerd overzicht van de bevindingen van dit jaar. In deze tabel is ook een kolom opgenomen

met het aantal territoria, aan de rand, net *buiten* ons studiegebied. Dit is interessant voor soorten als Havik en Buizerd, omdat we van enkele paren zeker weten dat ze soms in ons gebied broeden en soms net daarbuiten. Daarnaast zijn er ook enkele paren Buizerden en een paar Haviken die altijd aan de rand net buiten ons werkgebied zitten.

In tabel 2 wordt het verloop van de broedgevallen van roofvogels vanaf 1995 weergegeven. Daaruit kan men de ontwikkeling van de verschillende soorten volgen.

Wespendief

In 2001 was er weer 1 paar heel actief aanwezig in het gebied noord-noord-oost. Dit is dus weer in exact hetzelfde bosgedeelte als in 2000. Ook het patroon van vliegbewegingen was ongeveer hetzelfde. Nu hebben we in 2001 in juli wel een speel- of slaapnest gevonden. Dit

Tabel 1. Overzicht van de gevonden territoria van roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl in 2001.

soort	totaal aantal territoria	aantal gevonden nesten	nesten met eieren	nesten met jongen	aantal territoria net buiten het werkgebied	aantal dode adulte ex.
Wespendief	2	1	0	0	1	0
Havik	4	3	2	2	2	0
Sperwer	9	8	8	7	1	0
Buizerd	13	7	6	5	4	2
Boomvalk	1-2	0	0	0	?	0
Torenvalk	0	0	0	0	3	0
Bosuil	16	0	0	0		3
Ransuil	1	1	1	1		0

Tabel 2. Aantallen vastgestelde broedgevallen van roofvogels in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl in de periode 1995-2001.

soort	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Wespendief	0	1	0	1	1	0	0
Havik	1	2	0	3	3	3	2
Sperwer	3	4	3	5	6	4	8
Buizerd	4	3	7	8	5	6	7
Boomvalk	0	1	1	1	1	0	0

was een open nestplateau en bestond uit diverse loofhout-takjes en wat larix-takken. Maar helaas dus geen eieren en ook geen jongen, deze lokatie moeten we volgende jaren wel blijven controleren, omdat zo'n slaap- of speelnest een aanwijzing kan zijn dat het paar het volgende jaar hier echt gaat broeden (Van Maanen, 2000).

Er was wel een succesvol paar ten noord-westen van ons werkgebied, maar wel erbuiten (Middelbeers-Vessem). Heel bijzonder was de waarneming van een Wespendief in het middengebied vliegend met een grote tak in zijn poten. Het betrof hier duidelijk een tak van een Douglas-

spar.

In totaal zijn 2 uitgegraven wespennesten gevonden, en 2 uitgegraven wespennesten net buiten ons werkgebied bij Toterfout. Gezien het aantal waarnemingen blijkt dat in ons gebied totaal 6 verschillende individuen voorkomen.

Van het zuidelijke gebied is een en ander nog onduidelijk; we hebben enkele waarnemingen en zelfs 2 waarnemingen van een prooidragende Wespendief in augustus. Een exemplaar vloog met prooi richting Vijfsprong noord-oost en verdween hier in het bos. Op een andere datum vloog een exemplaar met prooi vanaf de vogeltrektelpost over het bos in de richting zuid-west. Volgens Van Maanen (2000) zijn prooi dragende Wespendieven een indicatie van een nest met jongen.

Ook in 2000 waren er

Foto 1. Jonge Haviken uit het nest gelicht om geringd te worden. (Foto: Wim Deeben)

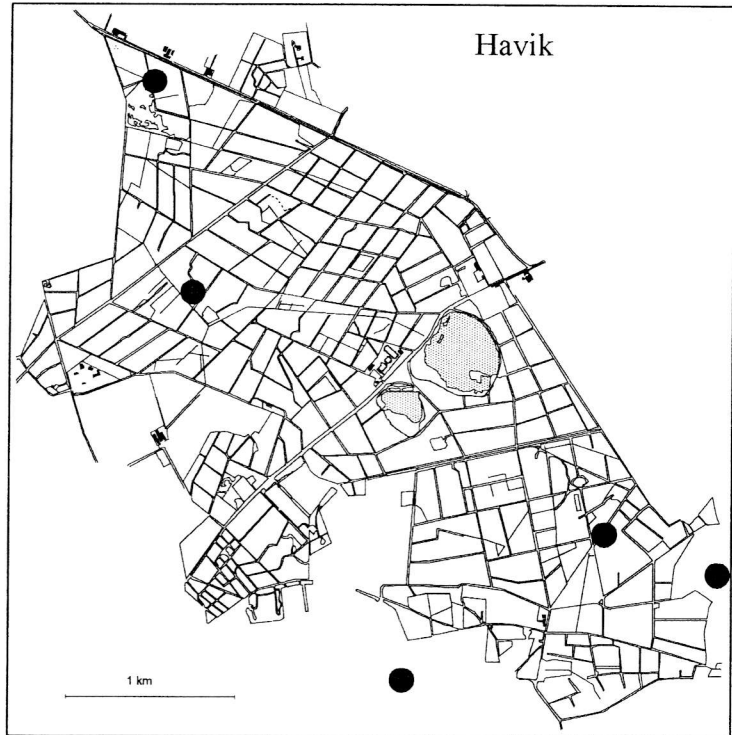
waarnemingen in het zuidelijke bosgebied, met name in de omgeving van Grootmeer Z.O. en omgeving vijfspiong, en ook hier toen een exemplaar met voedsel. Hier moeten we in 2002 aandacht aan besteden, door een aantal boomtop-sessies in te plannen. Vanaf Grootmeer zuid-oost of vanaf een van de Douglasbossen bij de Vijfspiong.

Havik

Totaal 3 paar waarvan 2 paar met nest en jongen, die succesvol zijn uitgevlogen. Ook zitten er 2 paar aan de rand net buiten ons werkgebied, die zijn mislukt. Het vrij nieuwe plateau ten zuid-oosten van het Grootmeer is niet meer uitgebouwd in 2001.

Dit jaar is voor het eerst een groot nieuw nest gevonden met plujsjes bij de lokatie Vijfspiong noord-oost. In deze omgeving was ook al in 2000 een Havik in het voorjaar permanent aan het kekkeren. In deze percelen ligt wel een zeer oud haviknest van voor 1995.

Vreemd dat alle ons bekende haviksnesten (2) aan de rand van ons

studiegebied zijn verstoord of uitgehaald, terwijl de bekende haviknesten binnen het werkgebied Buikheide wel alle succesvol zijn geweest.

Sperwer

Totaal 8 territoria met nesten en 1 paar zonder nestvondst. Er zijn 2 nieuwe sperwerterritoria gevonden dankzij de broedvogelinventarisatie die in 2001 voor het eerst is uitgevoerd. Bij de lokatie houtschuur-trimbaan hebben we 1 exemplaar diverse keren horen kekkeren in het voorjaar, toch is in dit gebied is nooit eerder een nest gevonden, de begroeiing is wel zeer dicht en onoverzichtelijk. Tijdens fietsbezoeken eind juli en begin augustus zijn geen nieuwe lokaties met roepende onvolwassen sperwerjongen gehoord..

We weten niet goed hoeveel van de jonge vogels er echt uitvliegen omdat een aantal jongen vroegtijdig van het nest wordt geplukt. Volgens ons is de Havik hiervoor verantwoordelijk. Ook in voorgaande jaren zijn er steeds enkele jongen, die van het nest

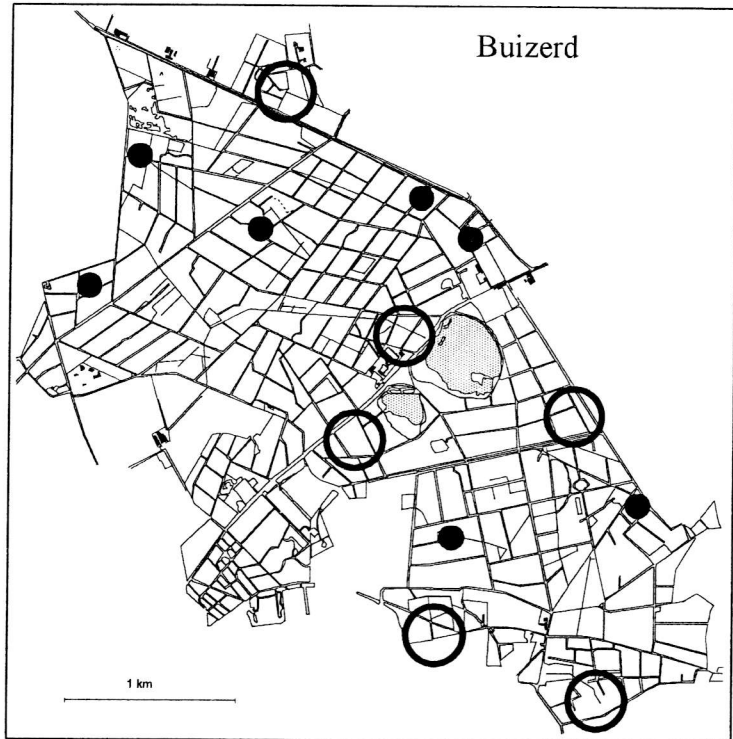
worden geplukt. De resten van deze jonge vogels worden dan in de buurt van het nest gevonden.

Buizerd

Totaal 7 paar met nest en 6 paar zonder nestvondst. Ook hiervoor geldt dat de meeste nesten zijn gevonden tijdens de broedvogel-inventarisatie, soms 's morgens al heel vroeg!! Het is erg opvallend dat de meeste broedgevallen zich concentreren op het grondgebied van Eersel. Ook in voorgaande jaren is dit meestal het geval geweest.

Het lijkt erop dat het zoeken van buizerdnesten 's morgens heel vroeg een goede methode is. Dit moeten we dan in 2002 of 2003 eens controleren en herhalen in het bosgebied ten zuiden van het Grootmeer.

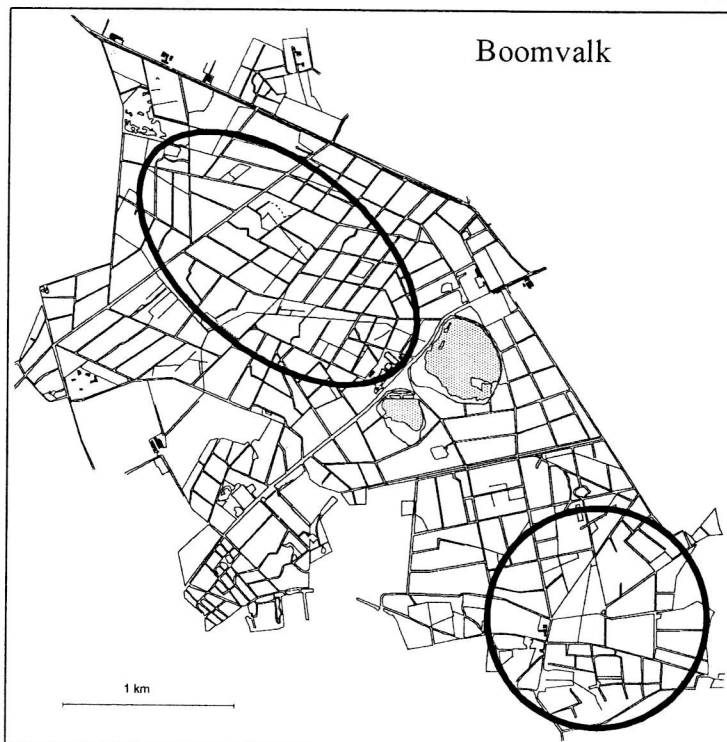
Van sommige Buizerden vind je geen nest maar dan blijkt dat er toch een of meerdere vogels zijn uitgevlogen, dit is ons overkomen ten westen van het Kleinmeer. Waarschijnlijk is het aantal uitgevlogen jongen per nest niet zo erg groot in ons gebied. Ook eind juli- begin augustus waren we regelmatig in het bos en toch

hoorden we relatief weinig jongen roepen, in vergelijking met andere jaren. Opvallend is verder dat sommige Buizerdparen erg dicht bij elkaar broeden, zoals dit jaar bij het sportpark Wintelre.

Boomvalk

Zeker 1 paar mogelijk zelfs 2 paar (noordelijke en zuidelijke deel). Er is helaas geen enkele nest gevonden. Het bosgebied is ook eind juli en augustus regelmatig bezocht en er zijn geen uitgevlogen vogels gehoord.

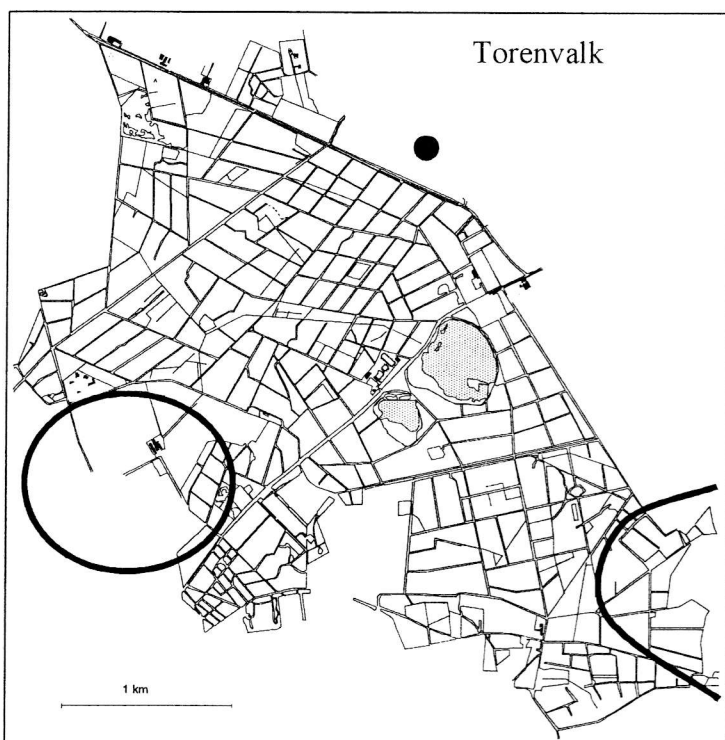

Torenvalk

Voor zover we weten zijn er nog steeds geen Torenvalken overgegaan tot broeden binnen het bosgebied Halve Mijl - Buikheide. Wel zijn een aantal lokaties bekend aan de rand van het werkgebied waar jaarlijks een paartje tot broeden komt. Ook was in 2001 een paar in nestkast succesvol aan noord-oost zijde ter hoogte van het gehucht Kreijel

Bosuil

Totaal aantal territoria is 16,

deze zijn alle gevonden met behulp van een cassetterecorder met geluiden. Er zijn geen nesten gezocht of gevonden.

Ransuil

Slechts 1 nest gevonden met jongen in het zuidelijk gebied bij de grafheuvels. Het is wel opvallend dat al jaren geen of slechts één paar wordt gevonden in dit grote bosgebied van 550 ha.

Overige soorten

De overige in het gebied waargenomen niet broedende soorten van 2001 zijn: Rode Wouw, Blauwe Kiekendief, Bruine Kiekendief en Smelleken.

Resultaten prooien-onderzoek

Er wordt jaarlijks veel tijd besteed aan het zoeken van prooien van roofvogels. Vooral in het broedterritorium van de diverse paren, maar ook in de rest van het bosgebied. Daarbij wordt een groot aantal prooien gevonden, maar af en toe ook een dode roofvogel of uil. Het kaartje laat zien waar de dode exemplaren lagen.

In tabel 3 is een overzicht

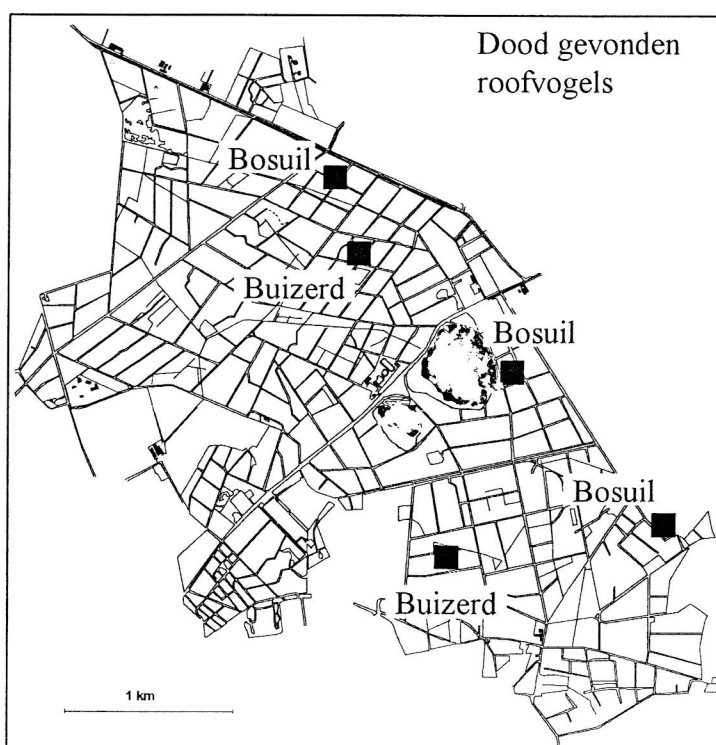
weergegeven van alle gevonden prooi-soorten met de aantallen tot en met juli 2001. Er werden in totaal 335 resten van prooidieren gevonden verdeeld over 43 vogelsoorten en 3 soorten zoogdieren.

Met 76 exemplaren is de Houtduif de talrijkste prooi (foto 2), gevolgd door de postduif en de Koolmees. De meeste prooien werden gevonden in mei en juni.

Plannen voor 2002

We moeten meer aandacht besteden aan het zuidelijke deel; met name met betrekking tot Havik en Buizerd en Wespindief. Zeker gezien de opvallend lage aantallen gevonden nesten in dit deel de laatste jaren ten opzichte van het noordelijke deel.

Tenslotte een woord van dank aan Pieter Wouters, Albert Vrijaldenhoven en Toos Deeben voor medewerking aan het veldwerk, Jan van de Waardenburg voor de aanvullende gegevens, en Jan Wouters voor het ringwerk.

Literatuur

- Kolsters, J. & J. van Kessel, 2001. Enkele resultaten van Wespendif, Sperwer en Havik uit het roofvogelonderzoek in de Buikheide 1995-2000. *Blauwe Klauwier* 27 (1): 1-7.

- Maanen, W. van, 2000. De reproductiestrategie van de Wespendif *Pernis apivorus* in Noord-Nederland. *Limosa* 73: 81-86.

Tabel 3. Overzicht van de gevonden prooien van roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide – Halve Mijl in de maanden januari tot en met juli 2001.

<i>Maanden</i>	<i>J</i>	<i>F</i>	<i>M</i>	<i>A</i>	<i>M</i>	<i>J</i>	<i>J</i>	<i>Tot</i>
Wilde eend	-	1	1	1	1	1	-	5
Buizerd	-	-	1	-	-	-	-	1
Fazant (hen)	-	-	1	1	1	1	-	4
Kievit	-	-	-	2	-	-	-	2
Houtsnip	-	-	-	2	1	-	-	3
Wulp	-	-	-	-	-	1	-	1
Houtduif	6	10	12	12	16	9	1	66
Houtduif (juv)	-	-	-	4	5	1	-	10
Holenduif	-	-	1	5	7	3	-	16
Zomertortel	-	-	-	-	1	-	-	1
Soepduif	-	1	-	-	-	-	-	1
Postduif	-	-	1	-	9	13	-	23
Koekoek	-	-	-	-	-	1	-	1
Groene specht	-	-	-	1	1	1	-	3
Grote Bonte Specht	-	-	-	1	1	3	1	6
Boerenwaluw	-	-	-	-	-	3	-	3
Huiswaluw	-	-	-	1	1	-	-	2
Graspieper	-	-	-	-	1	1	-	2
Witte Kwikstaart	-	-	-	-	4	5	3	12
Winterkoning	-	-	-	1	1	-	-	2
Heggemus	-	-	-	-	2	-	-	2
Roodborst	-	-	-	-	5	4	2	11
Merel	-	-	2	1	2	2	-	7
Kramsvogel	-	1	4	-	-	-	-	5
Zanglijster	-	-	-	-	1	2	3	6

<i>Maanden</i>	<i>J</i>	<i>F</i>	<i>M</i>	<i>A</i>	<i>M</i>	<i>J</i>	<i>J</i>	<i>Tot</i>
Grote lijster	-	-	-	1	1	-	-	2
Zwartkop	-	-	-	-	2	-	-	2
Tjiftjaf / Fitis	-	-	-	1	2	3	1	7
Goudhaantje	-	-	-	-	2	1	-	3
Matkop	-	-	-	-	-	1	-	1
Zwarte mees	-	-	-	-	3	1	-	4
Pimpelmees	-	-	-	-	3	6	3	12
Koolmees	-	-	-	2	5	11	4	22
Gaai	-	-	-	-	3	7	2	12
Kauw	-	1	-	-	-	2	-	3
Zwarte kraai	-	-	1	-	-	3	-	4
Spreeuw	-	-	-	1	9	4	5	19
Huismus	-	-	-	-	1	6	3	10
Ringmus	-	-	-	-	2	3	-	5
Vink	-	-	-	-	8	13	4	25
Kanarie	-	-	-	-	-	1	-	1
Groenling	-	-	-	-	-	1	-	1
Geelgors	-	-	-	-	1	-	-	1
Totaal	6	14	24	37	102	114	32	329
Zoogdieren								
<i>Maanden</i>	<i>J</i>	<i>F</i>	<i>M</i>	<i>A</i>	<i>M</i>	<i>J</i>	<i>J</i>	<i>Tot</i>
Eekhoorn	-	-	1	-	-	1	-	2
Konijn	-	-	1	-	-	-	-	1
Rosse woelmuis	-	-	-	-	2	1	-	3
Totaal	0	0	2	0	2	2	0	6

Foto 2. Resten van een geslagen Houtduif. (Foto: Wim Deeben)

EEN EERSTE VERKENNING NAAR HET VOORKOMEN VAN WESPENDIEVEN IN DE KEMPEN IN 2001.

JACQUES VAN KESSEL & PIETER WOUTERS

Er is vrijwel niets bekend over de verspreiding van de Wespendif in ons werkgebied. Er worden slechts incidenteel broedgevallen geconstateerd. Het leek ons daarom wel zinvol om een verkenning te starten om een betere kijk te krijgen op het totaal aantal territoria in de Kempen.

Historie

Er bestaan weinig historische opgaven over Wespendifeaven in de Kempen. In de Avifauna van Noord-Brabant wordt een mogelijk broedgeval in Landgoed de Utrecht in 1961 opgevoerd (Van Erve 1967). In het Roofvogelnummer van de Blauwe Klauwier van de VWG de Kempen (1978) wordt een geschat aantal van 2 tot 4 paar vermeld voor het gebied Z.O.-Brabant (Cornelissen 1978).

Echter tijdens de eerste atlasperiode, 1973-1977, werden in ons werkgebied uit 10 atlasblokken Wespendifeaven gemeld. Tijdens de periode van de atlas van de Nederlandse vogels, 1978-1983, liep dit op naar 20 atlasblokken tijdens de maanden juni en juli. In Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant wordt de hele populatie in de periode 1983-1987 voor dit gebied geschat op 60-90 paar (Poelmans & Van Diermen 1997).

Voor 1970 zullen er in de Kempen niet meer dan enkele paren Wespendifeaven aanwezig zijn geweest. Dit was een gevolg van het ontbreken van bosgebieden met voldoende oud en afwisselend bos. Ook de beekbegeleidende broekbossen waren toen nog ongeschikt daar die nog lange tijd daadwerkelijk geëxploiteerd werden.

Na 1970 verbeterde dit snel door nieuwe inzichten in bosbeheer. En anno 2001 zijn onze bossen een stuk afwisselender geworden en is de leeftijd natuurlijk ook een stuk toegenomen. Dit

alles zal de stand van de Wespendif zeker ten goede zijn gekomen.

Er zijn twee bosgebieden in de Kempen waar jaarlijks in de maanden juni t/m augustus intensief naar Wespendifeaven wordt gekeken. Dit zijn Buikheide-Halve Mijl (VWG De Kempen) en de Sprankelbossen (VWG-IVN Veldhoven). Daarbuiten gebeurde dit slechts incidenteel. Dit jaar is er systematischer waargenomen.

Methode

In de periode van 27 juli t/m 2 september 2001 is dagelijks op verschillende plaatsen in de Kempen gekeken naar Wespendifeaven. Dit gebeurde door op een plek met een goed uitzicht over een bosgebied 2-6 uur te blijven zitten. Hierbij werd steeds de horizon en de lucht afgezocht op vliegende Wespendifeaven.

Als er in een bosgebied Wespendifeaven voorkomen dan moet je na 2-3 uur waarnemen in juli of augustus vrijwel zeker een exemplaar zien. Als je niets ziet kun je dit zonodig nog eens herhalen op een andere dag. Er is alleen gepost op dagen met redelijk mooi weer zonder neerslag en of harde wind.

Elke waarneming is zo nauwkeurig mogelijk op een stafkaart ingetekend: waar komt de vogel vandaan, waar vliegt hij naar toe en is hij wel of niet prooi dragend. Deze methode van intekenen wordt al 6

jaar toegepast in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl.

Het nadeel van deze methode is dat je vanaf de grond niet zo nauwkeurig kunt zien waar een vogel naar toe vliegt als vanuit een boomtop. Als je vanuit hoge bomen kunt waarnemen, dan is de nauwkeurigheid van intekenen natuurlijk veel groter! Tijdens dit veldwerk is vrijwel geen 'topwerk' verricht omdat de meeste van ons hoogtevrees hebben.

Volgens Van Maanen (2000) zijn waarnemingen van opcircelende en afglijdende vogels, al dan niet met prooi, erg belangrijk om een nest te vinden. Zie je een vogel met prooi dan betekent dat met zekerheid een nest met jongen! Dus paren die *geen* jongen hebben zijn op mooie zomerse dagen erg veel in lucht te zien en voeren dus geen of weinig doelgerichte vluchten uit (Van Maanen 2000). Het is dus belangrijk dat ook informatie over gedrag wordt vermeld bij elke wespendif-

waarneming.

Voor dit overzicht zijn als aanvulling ook losse waarnemingen gebruikt afkomstig uit het VWG archief: ORNIS.

Voor broedvogelonderzoek gelden de volgende SOVON criteria: Periode voor inventarisatie: 20 mei-10 aug. Datumgrenzen 15 juni-10 aug. Één nest- en territoriumindicerende waarneming tussen de datumgrenzen. Fusie afstand: 1000 meter. Of 3 waarnemingen van een volwassen individu of een paar in een broedbiotoop tussen de datumgrenzen. Fusie afstand: 2000 meter

Dit onderzoek strekt zich echter uit tot september. We zijn dan ook zorgvuldig omgesprongen met waarnemingen die kunnen duiden op doortrekkende vogels.

Figuur 1: Overzicht van de aangetroffen Wespendif territoria.

Resultaten seizoen 2001

Dit jaar is slechts 1 geslaagd broedgeval geconstateerd in de omgeving Middelbeers – Vessem. Het betrof een nest waar één jong is uitgevlogen. In het bosgebied Buikheide-Halve Mijl is ook een nest gevonden waarin echter geen eieren zijn gelegd.

In tabel 1 zijn de gebieden aangegeven waar is gepost met het aantal waar-

genomen Wespddieven. De meeste hebben we maar 1 keer bezocht. Er is in deze gebieden niet naar nesten gezocht, daar dit te arbeidsintensief is en niet helemaal paste in de opzet van het onderzoek. Deze eerste verkenning heeft 27 territoria opgeleverd in de onderzochte gebieden (figuur 1). We schatten dat het aantal territoria in de gehele Kempen zal liggen tussen de 40 en 60 paar.

Tabel 1: Onderzochte gebieden met aantal waargenomen exemplaren en geschat aantal territoria in het desbetreffende gebied.

Gebied (gemeente)	Aantal exemplaren	Aantal territoria	Geschat aantal territoria
Zwartven (Hooge Mierde)	0	0	0
Moerbleek – Utrecht west (Hooge Mierde)	0	0	1
Landgoed Wellenseind (Lage Mierde)	1	1	1
Neterselse Heide / Beers Broek (Netersel)	2	1	1
Landschotse Heide (Middelbeers)	2	1	1
Oirschotse Heide (Middelbeers)	1	1	1
Oirschotse Heide NW (Oostelbeers)	0	0	0
Omgeving Vessem – Middelbeers	2	1	1
Buikheide-Halve Mijl (Vessem-Veldhoven)	4	2	2
Zandoerlese bossen (Veldhoven)	0	0	0
Omgeving Knegsel (Eersel)	2	1	1
Sprankelbossen (Eersel – Veldhoven)	2	1	1
Dommelbeemden (Veldhoven – Waalre)	0	0	0
Witvenbos (Veldhoven)	1	1	1
Landgoed de Wielewaal (Eindhoven)	1	1	1
Reuselse Moeren (Reusel)	1	1	1
Boswachterij De Kempen (Hapert)	2	1	1
Cartierheide (Hapert)	2	1	1
Weebosch west (Bergeijk)	2	1	1
Boscher Weijer (Luyksgestel)	0	0	1
De Plateaux (Bergeijk)	2	1	1
Pastoor's Weijer (Bergeijk)	0	0	0
Enderheide (Riethoven)	1	1	1
Malpie Heide (Valkenswaard)	0	0	1
Visvijvers Valkenswaard (Valkenswaard)	1	1	1
Leenderbos (Leende)	2-3	2	2
Groote Heide (Geldrop)	1	1	1
Hubertusbossen (Heeze)	2	1	1
Strabrechtse Heide (Heeze)	2-3	2	2
Strijperheg (Soerendonk)	1	1	1
De Hoort (Budel)	1	1	1
Weerter- en Budelerbergen (Budel)	0	0	1
Totaal		27	30

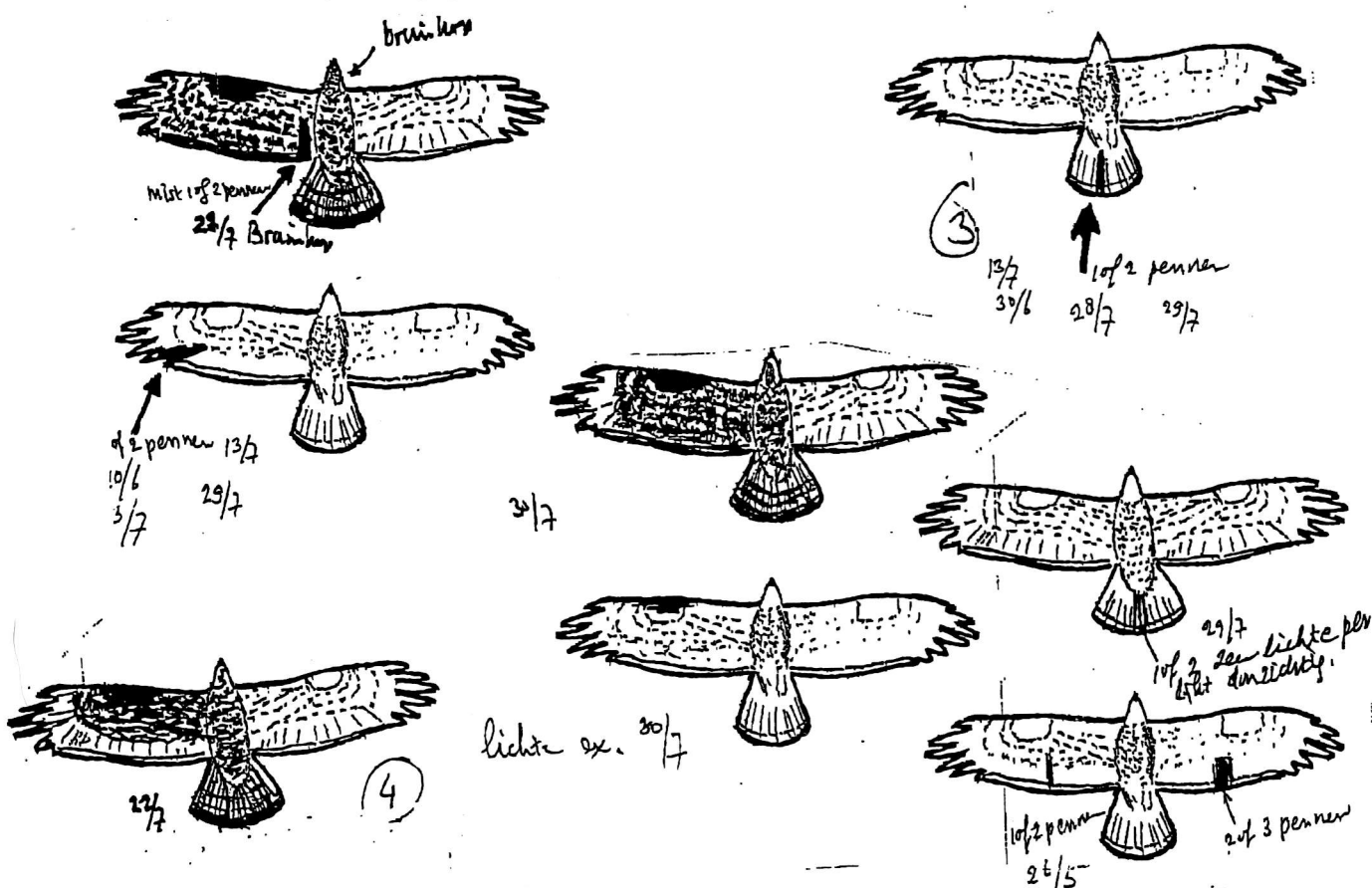
Discussie

Vooral in grotere bosgebieden is het moeilijk om het totaal aantal paren vast te stellen, omdat de soort grote afstanden aflegt, tot wel 3-5 km. Ook kan de overlap tussen territoria erg groot zijn, waardoor het moeilijk is een exact totaalbeeld te krijgen. Daarom is het belangrijk om zoveel mogelijk individuele kenmerken per individu te noteren; geslacht, hoe ziet het verenkled er uit, (is nog kenmerkender dan bij Buizerden) en mist een individu misschien vleugel- en of staartpennen (figuur 2).

omgeving Vessem-Middelbeers en één paar van het gebied zelf. Van het gebied de Sprankelbossen (Veldhoven-Steensel) weten we dat in 2001 zeker 4 verschillende Wespendienven actief waren (VWG IVN-Veldhoven).

Ook is het heel moeilijk om vast te stellen hoeveel van de aanwezige vogels echt tot broeden overgaan, dit omdat het vinden van nesten een heel moeilijke opgave is. Uit het onderzoek van Van Maanen (2000) in Noord-Nederland blijkt dat een opvallend hoog percentage van de aanwezige paren niet tot broeden komt, slechts 43% van de paren ging daar over

Figuur 2: Enkele veldtekeningen en -schetsen van Wespendienven waarop individuele kenmerken zijn aangegeven.

Door deze informatie te combineren met regelmatige veldbezoeken lukt het wel om van een gebied het totaal aantal individuen te bepalen. Zo weten we van het gebied Buikheide-Halve Mijl, dat er in 2001 zeker 6 verschillende Wespendienven actief waren: één paar van de Oirschotse Heide, één paar van

tot eileg!

Het ligt in de bedoeling om in 2002 verder te gaan met dit onderzoek. De niet onderzochte gebieden zullen dan aan de beurt komen. En in de al onderzochte gebieden kunnen we nog nadere informatie gaan verzamelen.

Dankwoord

Een woord van dank aan allen die waarnemingen hebben ingestuurd naar het ORNIS archief. Bijzondere dank aan diegenen die aan het veldwerk hebben meegewerkt te weten: Peer van de Akker, Marco Bakermans, Wil Beeren, Frans van Boxtel, Toon Bussers, Wim Deeben, Kees Goudsmits, Piet van Happen, Tom Heijnen, Bert van Herk, Frans Huijbers, Bep Janssen, Klaas de Jonge, Piet van der Krieken, Wilma Meurs, Geert Sanders, Gerrit Vink, Roel Winters, Jan Wouters, Piet Wuyts.

Literatuur

- Bekhuis, J. et al, 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland.
- Bijlsma, R.G., 1997. Handleiding veldonderzoek Roofvogels. Vogelbescherming - Werkgroep Roofvogels Nederland. KNNV. Uitgeverij.
- Cornelissen, H., 1978. Wespendif. In: Roofvogelnummer Blauwe Klauwier jrg.4 nr.7. Vogelwerkgroep de Kempen.
- Erve, F. van, cs. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum Assen.
- Kolsters, J. & J. van Kessel, 2001. Enkele resultaten van Wespendif, Sperwer en Havik uit het roofvogelonderzoek in de Buikheide 1995-2000. Blauwe Klauwier 27 (1): 1-7.
- Maanen, W. van, 2000. Reproductiestrategie van de Wespendif *Pernis apivorus* in Noord- Nederland. Limosa 73: 81-86.
- Poelmans, W., J.van Diermen, 1997. Broedvogels van Midden- en Oost Brabant. Provincie Noord-Brabant.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland - Centraal Bureau voor de Statistiek, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (BMP)
- Teixeira, R.M., 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Ver. tot behoud van Natuurmonumenten & Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland.

Jonge wespendif na het ringen (Foto: Pieter Wouters)

Resultaten van de vogeltrektellingen op Toterfout Halve Mijl in 2000

WIM DEEBEN

In het najaar van 2000 zijn we gestart met wekelijkse trektellingen op zaterdagen en soms zondagen. Daarom hier een eerste korte samenvatting

De trektelpost is gelegen aan de zuid-oost zijde van het grote bosgebied Buikheide vlakbij Zandoerle. Dat is hetzelfde gebied als waar we ook jaarlijks roofvogelonderzoek doen. De telpost ligt precies aan de rand van het bosgebied met een goed uitzicht op een aantal landbouwgronden in het noorden en verder nog een aantal bossen aan de randen.

De weersomstandigheden waren erg goed in 2000, we hebben zelfs tot begin december kunnen tellen, en genieten van de vele doortrekkende vogels.

Alle soorten en aantallen zijn per week in tabel 1 weergegeven. In die weken zijn er in totaal 24 bezoeken geweest. Van deze bezoeken zijn de dagtotalen getotaliseerd per week. Van de eerdere weken, waarin ook vogeltrek is gekeken, zijn mij geen gegevens doorgegeven.

De meest opvallende soorten waren: Vink (6065 stuks), Houtduif (6023 stuks), Veldleeuwerik (4603 stuks), Koperwiek (2062 stuks) en Graspieper

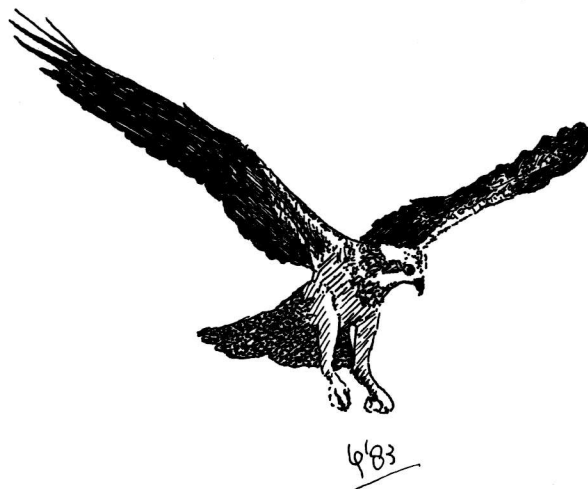
(1299 stuks). Op onze telpost in Veldhoven zijn totaal 26.876 stuks geteld.

Het meest bijzondere is toch wel de doortrek van grote aantallen Houtduiven en Veldleeuweriken.

De volgende soorten roofvogels zijn als doortrekker waargenomen: Rode Wouw, Wespendif, Blauwe Kiekendief, Sperwer, Visarend, Buizerd en Torenvalk. De Wespendif die niet in tabel 1 voorkomt is al voor week 41 gezien.

Het telseizoen hebben we op 2 december kunnen afsluiten met een zeer mooie waarneming van 9 stuks overvliegende Kraanvogels.

Tenslotte dank aan de vaste tellers: Jacques van Kessel, Rob Aarts en vele bezoekers(sters) waaronder Albert Vrijaldenhoven, Klaas de Jonge, Frank Aarts, Toos Deeben, Pieter Wouters, Geert Sanders, Henk Munsters, Wilma Meurs, Bep Janssen, Peer van de Akker en anderen.

Tabel 1. Getelde soorten op trektepost Toterfout Halve Mijl in 2000.

<i>Week:</i>	41	42	43	44	45	46	47	48	<i>Totaal</i>
<i>Begindatum</i>	8-10	15-10	22-10	29-10	5-11	12-11	19-11	26-11	
Aalscholver	36	60	6	74	5	6	0	0	187
Grauwe gans	17	15	0	0	0	0	0	0	32
Nijlgans (tp)	0	9	2	0	0	0	0	0	11
Rode wouw	0	0	2	1	0	0	0	0	3
Blauwe kiekendief	0	2	1	0	0	0	0	0	3
Sperwer	0	31	0	10	0	0	0	0	41
Buizerd	2	41	4	0	0	0	0	0	47
Visarend	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Torenvalk	1	4	0	0	0	0	0	0	5
Kraanvogel	0	0	0	0	0	0	0	9	9
Kievit	498	513	77	3	26	24	243	95	1479
Regenwulp	0	3	0	0	0	0	0	0	3
Holenduif	0	1	9	11	0	0	0	0	21
Houtduif	0	982	396	638	1517	1659	731	100	6023
IJsvogel	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Boomleeuwerik	19	46	14	13	1	2	7	0	102
Veldleeuwerik	1035	2207	404	703	70	9	158	0	4586
Boerenzwaluw	8	9	0	0	0	0	0	0	17
Gras pieper	347	478	163	209	39	3	55	0	1294
Grote gele kwik	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Witte kwikstaart	44	298	32	5	0	0	2	0	381
Merel	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Kramsvogel	0	0	135	23	18	20	23	0	219
Zanglijster	383	261	274	125	0	0	0	0	1043
Koperwiek	29	33	1126	401	129	21	288	35	2062
Grote lijster	49	14	0	1	0	0	0	0	64
Spreeuw	173	785	189	349	174	26	131	41	1868
Kauw	0	24	41	0	0	0	0	0	65
Roek	0	47	33	12	0	0	0	0	92
Ringmus	76	130	5	27	0	0	0	0	238
Appelvink	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Vink	2234	2588	540	437	118	11	135	2	6065
Keep	1	15	6	2	0	0	0	0	24
Putter	0	3	0	0	1	1	0	0	5
Groenling	0	1	0	8	0	0	0	0	9
Sijs	40	255	51	54	42	0	5	3	450
Kneu	123	22	0	0	0	0	0	0	145
Barmsijs	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Kruisbek	1	0	0	1	0	0	0	0	2
Goudvink	0	1	0	1	0	0	0	0	2
Geelgors	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Rietgors	0	2	2	1	0	0	0	0	5
Totaal	5118	8882	3514	3112	2140	1782	1778	285	26611

HERFSTREIZEN

KEES HENDRIKS

Afgelopen herfst ben ik veel op pad geweest in bekende en minder bekende natuurgebieden van Duitsland (ElbeUfer-Müritzsee-Rügen und Bodden), Zweden (Falsterbo-Fyledalen), België (Zwarte Beek) en Frankrijk (Ardenne-Argonne). Naast een beschrijving van de landschappen geef ik ook een indruk van wat er aan vogels en ander leven te zien is.

Herfst in het Oostzeegebied.

Op 22 september ben ik in een reisgezelschap begonnen aan een rondrit langs gebieden in oost Duitsland en zuid Zweden.

De Elbe

De Elbe bij Rogatz (ten noorden van Magdeburg) stroomt door een uiterwaardengebied met weiden, riet en door bevers aangeknaagde bomen. In de verre omgeving liggen bossen en belangrijker, grote landbouwkavels van de voormalige communistische coöperatieven. In het aangrenzende Brandenburg leven op dergelijke terreinen de laatste Grote Trappen van Duitsland.

Langs de rivier zagen we nog vrij veel zomergasten Visarend, Boomvalk, Grauwe Klauwier, Boerenzwaluw en Huiszwaluw. Op de akkers waren erg veel roofvogels bezig, voornamelijk Buizerd maar ook Torenvalk, Sperwer en Rode Wouw. Verder waren zowel Bonte als Zwarte Kraaien met hun kruisingen te onderscheiden. Veel Kieviten en Veldleeuweriken, wat Kraanvogels, Grauwe Ganzen en een Klapekster.

Müritzsee

Dit is een van de grootste meren van het land en ligt in een door de ijstijd gevormd keileemplateau met een mozaiek van gemengde bossen, boerenland, moerassen en meren van allerlei formaat. Het gebied staat bekend om zijn broedende Kraanvogels, Vis-, Zee- en Schreeuwaren-

den. Op die laatste soort na waren ze alle in het gebied waar te nemen.

Zeearenden zagen we geregeld, juvenielen maar ook totaal uitgekleurde volwassen dieren van minstens 6 jaar oud.

Andere bijzonderheden: heel veel Knobbelzwanen, Grauwe Ganzen en Aalscholvers. Ook groepen Baardmannetjes, wat Krooneenden en een enkele IJsvogel bij een groot visvijvercomplex.

Rügen und Bodden.

Rügen is het grootste Duitse eiland, ongeveer zo groot als de provincie Utrecht, en bestaat uit schiereilanden met glooiende keileemakkers, beboste kalksteenheuvels, kliffen, kiezel- en zandstrand.

De ondiepe baaien in de omgeving noemt men Bodden. Deze doen denken aan wadden al is er nauwelijks eb en vloed. Toch schommelt het waterniveau in dit deel van de Oostzee enorm onder invloed van de windsterkte en richting: 'Windwatt'. Bij afluende wind vallen brede slikken droog, bij aanlandige stroming blijven slechts er enkele hoogwatervluchtplaatsen voor vogels over. In de Bodden liggen enkele kleinere eilanden zoals Hiddensee en Umanz.

Het Oostzeewater is minder zout dan dat bij ons, waardoor op beschutte plaatsen de oevers met riet begroeid zijn, en bomen veel dichtter aan de kust voorkomen dan bij ons. Hier komen zoetwater- en zeevissen door elkaar voor, snoeken jagen er bijvoorbeeld op schol.

De voor ons gewonere kustland-
schappen met schorren, duinen en zand-
strand komen ook voor.

Rügen is een bekend tussenstation
voor tienduizenden migrerende Kraanvo-
gels. Ze overnachten in ondiep water en
fourageren op de akkers, maar broeden
doen ze er (nog) niet. Zeearenden broeden
er wel, met 12 paar zijn alle mogelijke
territoria wel verdeeld.

Op Rügen hebben we natuurlijk
nog veel meer gezien zoals b.v. een Havik
juveniel dichtbij in een boom.

Wij zagen verschillende Zeearen-
den op de kraanvogelslaapplaats van *Zum
Kranich* op het eiland Umanz.

Omdat door de noordenwind het
water erg hoog stond, waren er een paar
duizend Kraanvogels terwijl het er soms
wel tienduizenden kunnen zijn. Ook zaten
er grote aantallen Knobelzwanen en

ganzen, (Riet-, Canada-, Grauwe en vooral
pas gearriveerde Kolganzen.)

Het eiland Hiddensee heeft een
keileemklif in het noorden, maar ziet er
voor de rest uit als een waddeneiland met
strand, duinheide, dorpjes, begraasde kwel-
ders en heel veel vogels. Er waren stelt-
lopers zoals Bontbek-, Goud-, en Zilver-
plevier, Steenloper, Drieteen- en Bonte
Strandloper, Wulp en Watersnip. Grote
Sterns, Dwergmeeuwen en zo'n 60(!)
Reuzensterns lieten zich goed zien. Ook
heel aardig was een kijkerbeeld met daarin
2 Zeearenden en 1 Slechtvalk!

Vanaf de veerboot naar Zweden
hadden we mooi zicht op de witte kliffen
en donkere beukenbossen van de
Königsstuhl. Op zee trokken wat slierten
Rotganzen, Aalscholvers, Zwarte Zee-
eenden en Eiders waaronder een
Koningeider.

Falsterbo

Falsterbo is het overbekende stukje zuidwest-Zweden waar vogelaars en vogels zich van begin augustus tot eind november massaal bezighouden met de herfsttrek. Het schiereiland is een paar kilometer lang en wordt door een fors kanaal gescheiden van het vasteland. Het is bijna on-Zweeds dicht bevolkt met grote groene woonwijken en uitgestrekte golfbanen. Toch is er ook nog natuur zoals wat bos, een mooi heideveld, strand, duin en schorren.

De omringende zee wordt door bodemstijging en aanslibbing steeds ondieper. Zo is de zandplaat van Måklåppen vastgegroeid aan de zuidpunt van Falsterbo en veranderd in een belangrijke pleisterplaats voor de watervogels. Daarentegen gaat de zeevogeltrek steeds verder buiten de kust plaats vinden. De landvogeltrek is door de verzanding niet gewijzigd. De roofvogels thermieken nog altijd boven de heide van Ljungen en de zangvogels stromen op de zuidpunt Nabben samen.

Eind september was de vinkentrek al goed op gang gekomen. We zagen ook veel Kepen, Sijzen, Putters, piepers, leeuweriken, kwikstaarten en lijsters overtrekken. Een ochtend kwamen ze laag overvliegen en sommige vogels gingen nog even op het golfsterrein zitten voordat ze de zee op durfden. Zo waren o.a verschillende Grauwe Klauwieren heel mooi te bekijken.

Op andere ochtenden zat de vogeltrek te hoog om goed te bekijken dus kwamen de pleisterende vogels op het slikkegebied aan de beurt: Enorm veel Aalscholvers, Knobbelzwanen, Berg-, Wilde, Krak-, Slob-, Kuif-, Topper- en Eider-eenden, Pijlstaarten, Smienten, Brilduikers, Middelste Zaagbekken, Meerkoeten, Scholeksters, Kluten, Goud-, en Zilverplevieren, Drieteen-, Bonte Strandlopers, Kemphanen, Wulpen, Grutto's, Rosse Grutto's, Groenpootruiters, Watersnippen, Kieviten, de gewonere meeuwensoorten, Grote Sterns en als klap op de vuurpijl een Velduil. Op de Oostzee dobberde een Grote Zee-eend rond.

De bosjes van Falsterbo bleken op dagen met tegenvallende vogeltrek ook heel goed voor pleisteraars te zijn. Zo kon ik ten noorden van het haventje in wat kleine dennen vogels zien die anders vaak veel hoger zitten. O a: Kruisbekken, Grote Bonte Spechten en Zwarte Spechten. Een Zwarte Specht kon met grote moeite en veel gekrijs ontkomen aan de felle aanvallen van een Sperwer! Nooit geweten dat dit ook kon.

Er was weinig roofvogeltrek, op een enkele Ruigpootbuizerd, wat Buizerds, enkele Rode Wouwen en Sperwers na. Daarom waren we weer aangewezen op de pleisteraars. Op de heide van Ljungen verbleven leeuweriken, wat Tapuiten, Torenvalken, Slechtvalk, Boomvalken, en verschillende zeer tamme Roodpootvalken, een juveniel Steppenkiekendief enkele Kraanvogels, en een Oosterse Vorkstaartplevier!

Op een andere dag met weinig trek zijn we in het binnenland van Skåne op zoek gegaan naar roofvogels. De omgeving van Fyledalen is erg goed. Het landschap bestaat uit glooiend keileemland met ondiepe dalen, bossen wat meren en vooral veel akkers met een flinke voorraad Buizerds en Rode Wouwen, waar wij er meer dan honderd van zagen!

De meeste roofvogels waren aanwezig bij die velden waar geoogst werd. In een meer bebost terrein zagen we een Smelleken over een boom scheren met daarin een dozijn rustende Rode Wouwen.

Indrukwekkend was een volwassen Steenarend die vanuit een dichte kruin enkele vluchten uitvoerde naar de bosrand zonder daarbij met de vleugels te slaan. Bij een gelegenheid werd een flinke tak losgetrokken en in zweefvlucht vervoerd naar de favoriete kruin...! (Steenarenden broeden op hoge rotsen en de laatste jaren ook weer in oude bomen van het laagland dankzij bescherming. Adulte vogels blijven na de broedtijd vaak in het territorium en lappen hun nesten dan op.)

Bij de meren van Skåne worden ook Zearenden gezien maar dat lukte ons

niet. Wel kwamen er kranen over en er zaten ganzen: Canadese (Grote en Kleine), Grauwe, Kol-, en Taigarietganzen (met lange oranjegele snavels)

Tijdens het weekje oost Duitsland en zuid Zweden hebben we verder veel vogelsoorten gezien die ook bij ons eind september heel gewoon zijn. Alleen de Staartmees ontbrak steeds.

Van de zoogdieren in beide landen werd de ree het meest gezien, verder burlende edelherten en een nerts bij Müritzsee, wat eekhoorns enz. Reptielen: veel jonge ringslangen. Paddestoelen: opvallend veel parasolzwammen en reuzenbovisten.

Herfst in de Belgische Kempen

Zondag 7 oktober 2001 zijn Ben Schrijvers en ik naar het Kempens plateau van Belgisch Limburg gereden. Daar zijn de brongebieden van de Dommel en de Zwarte Beek. Hier hebben zich nog lang Korhoenders en Ortolanen gehandhaafd. Vroeger heb ik hier wel Korhoenders waargenomen maar of ze er nog steeds worden gezien weet ik niet. In ieder geval zijn er zeer bijzondere biotopen bewaard gebleven.

Op de waterscheiding tussen Maas en Schelde bevinden zich grote militaire

domeinen met behalve zanderige oefenter-reinen ook vochtige laagten met daarin kwelheide, een zeer zeldzaam geworden biotoop.

Vroeger ontstonden veel Kempense beekjes in zulke kwelheiden. Dergelijke gebieden werden vaak Rijt of Del genoemd en deze toponiemen zijn op vele landkaarten van Antwerpen tot Den Bosch terug te vinden. Meestal zijn deze helemaal ontgonnen. Als je op zo een plek gaat zoeken naar de oorsprong van een beekje dan kom je gewoonlijk terecht in een weidegebied doortrokken met drabbige greppeltjes. Heel af en toe zijn er nog restanten van de oorspronkelijke kwelheide en hoogveentjes te vinden, zoals de Riebos, de Reuselse Moeren, Papschot, en de Rovertse Heide, allemaal in de grensstreek.

Belgisch Limburg kent mooiere, completere voorbeelden zoals oorspronggebieden van de Zijpbeek, Mangelbeek, Abeek, Visbeek en kleinere beekjes. Het gaat om soms grote kwelzones op meestal ontoegankelijke militaire terreinen of reservaten. Het militair domein van Leopoldsburg omvat heidevelden met een oppervlakte 2 keer zo groot als onze Strabrechtse Heide!

Helaas is het grootste deel verboden terrein al is er gelukkig een uitzondering. Langs het nieuwe fietspad van Hechtel naar Koersel-Beringen doorkruist de bovenloop van de Zwarte Beek de heide. Op enkele plaatsen sijpelen handbrede beekjes uit een tapijt van pijpestrootje, dopheide en veenmos. Een van die beekjes vindt zijn oorsprong in een ven. Kennelijk zit er een krachtige bron onder, want ik zag wel uitstromend maar geen instromend water.

Behalve vochtige en droge heide is er heel veel bos, voornamelijk droog naaldbos maar ook vochtig loofbos en er is ook een hele oude eik. Erg opvallend zijn de paddestoelen, zowel de soortenrijkdom als de aantallen. Zowel dit jaar als het vorige waren er veel vliegenschimmelen.

Wat betreft vogels zagen we het normale gezelschap voor dit soort biotoop in de herfst. Er was een mooie troep Goudhanen en mezen, met name Staartmezen.

De vallei van de Zwarte Beek is tot reservaat verklaard en er is een groot bezoekerscentrum.

Herfst in de Argonne

Half oktober ben ik met wat familie een week in de Argonne geweest. Deze streek ligt net ten zuiden van de Ardennen, maar heeft een heel ander karakter. De heuvels zijn lager, de dalen breder en er zijn oudere bossen met voornamelijk grote eiken en beuken. Tussen de velden is hier en daar nog wat struweel en mede door het milde klimaat heeft het gebied een veel vriendelijkere uitstraling.

De streek is zelfs voor Franse begrippen dun bevolkt en veel huizen in de oude dorpjes staan leeg of worden slechts in de vakantietijd bewoond. Er is wat toerisme langs de Maas en op enkele stuwmeren, maar dat is dan ook alles.

De wouden worden nauwelijks bezocht, en als je er mensen ziet dan is het om hout, paddestoelen of jachtwild uit het bos te slepen. Meestal ben je alleen, ook op de wandelpaden die doordat ze vaak overwoekerd zijn, bijdragen aan de indruk dat je door vergeten wouden loopt.

Sommige van jullie kennen de omgeving van Givry waar in het voorjaar veel vogels worden gezien. De streek waar ik in de herfst ben geweest ligt iets meer naar het noordoosten, langs de Maas. Deze wordt door een stelsel van kanalen verbonden met andere Franse rivieren. Een kanaal bij Sedan loopt zelfs in een tunnel onder een heuvel door.

Er is nog meer water, zoals het watersportgebied Lac de Bairon waar ik 2 IJsvogels, een Grote Gele Kwikstaart en erg veel Futen zag. Ook leuk zijn de grindgaten van verschillende afmetingen en ouderdom langs de Maas tussen Stenay en Dun sur Meuse. Behalve watervogels zijn hier het hele jaar Kramsvogels en er

broeden naast Blauwe Reigers ook Zwarte Wouwen.

Toen ik in de herfst hier was waren die Zwarte Wouwen al weggetrokken. Er waren wel Rode Wouwen, een Blauwe Kiekendief en een Visarend. Buizerds waren veel talrijker en daaronder waren er geregeld heel lichte exemplaren. Op de heenweg zagen we er in de Ardennen ook veel. Langs de snelweg zaten ze als kraaien op een pas bewerkt veld en in het voorbijgaan kon ik er minstens 10 tegelijk noteren!

Tijdens een ritje door de Champagne hebben we ook veel roofvogels gezien. Deze streek heeft niet alleen wijngaarden maar ook droge akkers op kale krijtplateau's. In de broedtijd komen hier Grielen en mogelijk nog een enkele Kleine Trap. Nu in de herfst zagen we andere vogels van de vlakte zoals Graspiepers, veel Veldleeuweriken en Kieviten. Kennelijk zijn de velden belangrijke pleisterplaatsen voor deze soorten.

De velden van de Argonne zijn wat meer afgewisseld met boomgaarden, houtsingels en bos. Hier fourageerden veel vinkachtigen: Goudvink, Groenling, Sijs, Kneu, Putter, Keep, Vink en ook Geelgors.

De oogstrijpe mais was heel populair onder de vinken en gorzen terwijl de boomgaarden meer aantrekkingskracht hadden op Goudvinken. Daar waren ook grote aantallen lijsters te vinden: Zanglijster, Kramsvogel, Grote Lijster en Koperwieken. Deze laatste streken hier 's morgens neer om bij zonsondergang weer verder te trekken. In de boomgaarden waren Groene en Grote Bonte Spechten heel actief. De Zwarte Specht zag ik alleen

in het bos. Daar komen ook Middelste Bonte Spechten voor maar die heb ik deze keer niet gezien.

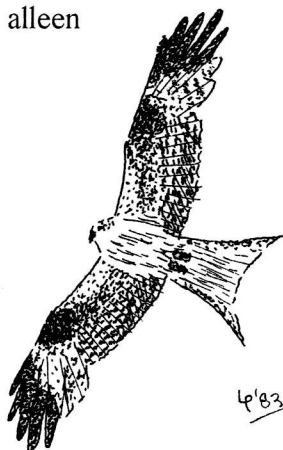
Het lukte dit jaar wel om enkele Kraanvogels te zien. Deze waren vast onder weg naar het zuidelijker gelegen Lac du Der dat bekend staat om de enorme aantallen. Wat minder bekend is dat er dichterbij de Argonne ook een slaappleaats is en wel bij Mangiennes.

Tijdens mijn herfstvakantie was het uitzonderlijk goed weer wat onderstreept werd met een zingende Tjiftjaf en Veldleeuwerik. Ook heel zomers was een zwerm van 30 Huiszwaluwen! Hier tussendoor vlogen ook enkele vleermuizen. Andere zoogdieren: vos, ree en heel veel wroetsporen van overigens onzichtbare wilde zwijnen. Hazen en konijnen heb ik al helemaal niet gezien, mogelijk is de jacht hier van de oorzaak.

Bij een schuurtje van de plaatselijke jachtvereniging hing een bord waarop jagers hun natuurliefde betuigden, en andere natuurliefhebbers met respect opriepen de jagers ook te respecteren. Nou lag het er vol met leeg-gezopen drankflessen en er hing een walm van slachtafval.

Het pad naar het bos werd ontsierd door een hoef van een ree en een dode vos, hangend over een afrastering. Respect voor zulke bezopen zondagsschutters? Het viel me ook deze keer op dat alle vogels een stuk schuwer waren dan bij ons. Frankrijk blijft Frankrijk.

Groetjes, Kees.

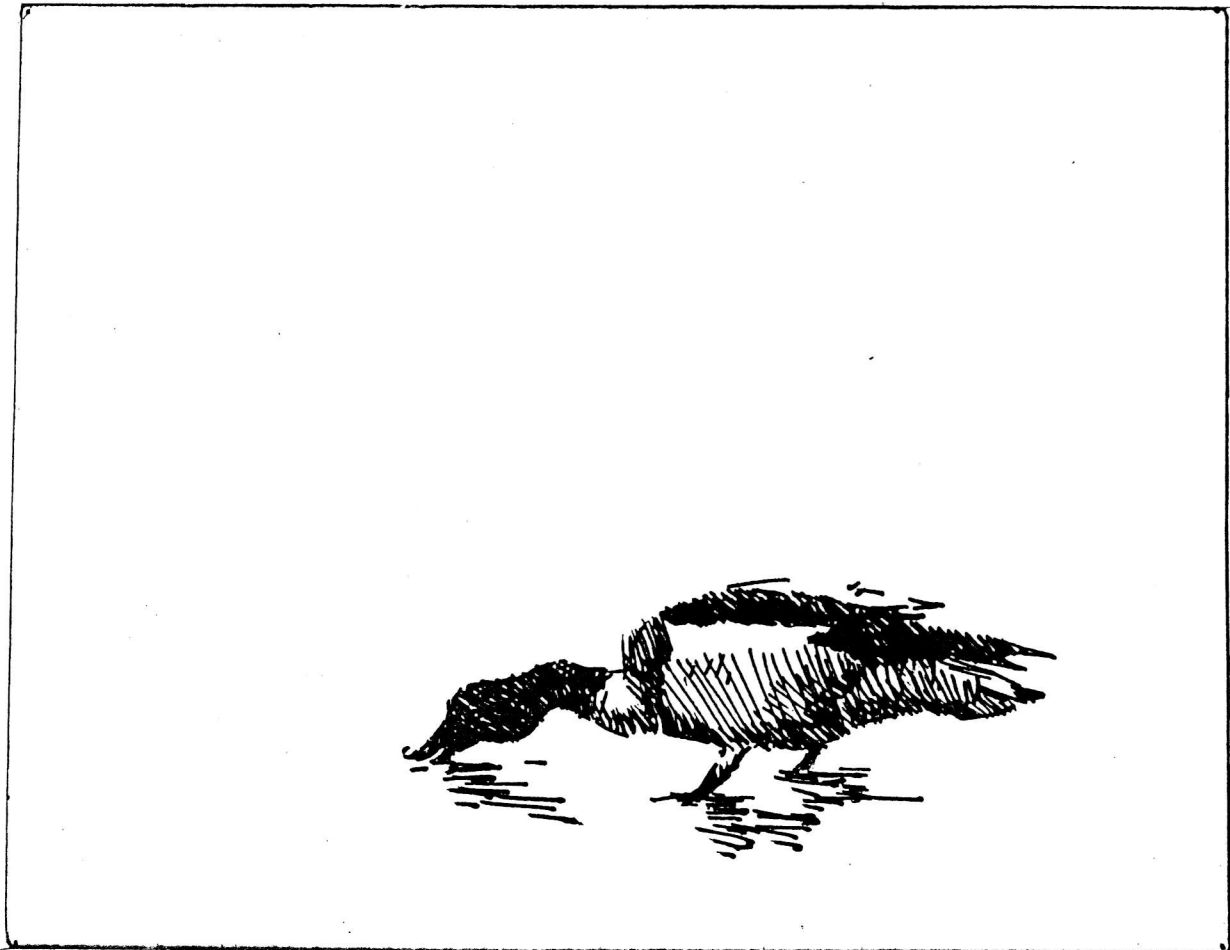

VOGELVARIA

VERKRACHTING VAN JUVENIELE BERGEEND

Op 15 juli 2001 speurden Nico Venema en ondergetekende de Flaes af met een telescoop in verband met de plassentelling. We zagen op een afstand al enige tijd een flink gespartel in het water. De telescoop werd er op gezet. Daar zagen we een grote juveniele Bergeend, die we al eerder gezien hadden in gezelschap van 2 adulte Bergeenden. Alleen zat er nu een Nijlgans bovenop. Deze wilde blijkbaar paren. Het ging er zeer heftig aan toe. En toen de Nijlgans de Bergeend even los liet, lag deze meer plat dan recht in het water. Even later sloeg de Nijlgans weer toe en alles verdween richting het riet. Voor het leven van de juveniele Bergeend wordt gevreesd.

Geert Sanders

BERGEEND

EEN DAG INVENTARISEREN IN DE KEMPEN

Dit voorjaar heb ik veel vogels geïnventariseerd als onderdeel van mijn werk voor de provincie. Vooral in de Kempen lagen dit jaar veel door mij te tellen gebieden. Hier volgt een verslag van zomaar een werkdag: 28 mei 2001.

Eerst naar Pastoorsweijer en omgeving. Het was al behoorlijk warm om 5 uur: zo'n 17 graden! Door de doorstaande wind was er geen dauw, wat wel prettig is als je rond die visvijvers moet zijn. Je kunt al merken dat sommige soorten minder fanatiek zingen dan eerder in het seizoen. Maar toch nog volop vogelzang.

Eerst het deel rond de Pastoorsweijers gedaan. De Roodborsten, Koolmezen en Winterkoningen zongen nog behoorlijk. Het aantal Kleine Karekieten viel wat tegen, of ze zongen niet. Ik telde er maar negen, wat niet veel is voor drie vijvers. Ten zuiden van de vijvers zat de Goudfazant weer volop te roepen. Tijdens mijn eerste bezoek had ik hem ook gehoord, daarna niet meer. Maar ook nu liet hij zich weer niet zien.

In een wilgje aan de rand van de middelste vijver ontdekte ik een jonge IJsvogel, die bedelgeluidjes maakte. Later zag ik langs de Beekloop een mogelijk nesthol van deze soort, even daarna gevolgd door een langsvliegend exemplaar. Oud of jong kon ik zo snel niet zien. Dat wordt de komende tijd het probleem. Aan de noordrand van de vijvers kwam ook nog zo'n blauwe schicht door het bos de vijver overgevlogen. Waarschijnlijk een oude met voer voor zijn jong. Na ruim twee uur het intensiefste deel klaar, maar dat is pas eenderde van het telgebied.

In het bosgebied ten westen van de vijvers geen schokkende waarnemingen. Wel plaatselijk veel Vinken. Als laatste de landbouwenclave Beeken en de bossen rond het Koolbliksvan. In de Beeken zat een Geelgors te zingen. Tegen de Beeken langs de Beekloop zong een Wielewaal. Daar vond ik aan de voet van een holle boom ook wat veren, die naar ik vermoed van een Mandarijneend vrouwtje zijn. Tijdens mijn eerste bezoek zag ik een paartje Mandarijneend daar vlakbij, op de Beekloop.

Bij het Koolbliksvan zong een Vuurgoudhaantje en een Zomertortel. Die zijn ook dun gezaaid tegenwoordig. Uit de coniferenaanplant naast het telgebied vlogen twee Appelvinken op, ik kon er tenminste niets anders van maken, maar ik zag ze te kort naar mijn zin. Om half elf terug bij de auto.

Het valt me de laatste week op dat op veel plaatsen de dennen zo ontzettend bruin beginnen te kleuren. Als je dan kijkt waardoor, dan zie je dat de naalden van vorig jaar al weer af aan het sterven zijn. In sommige bossen wordt het nu eerder lichter dan donkerder.

Als tweede gebied had ik een kleiner gebied gekozen: de Elshouters ten noorden van Dommelen, aan de Dommel. In het weidegebied aan de zuidkant twee paartjes Roodborsttapuit met jongen. In de bosjes de te verwachten struweelvogels, en ook nog een Spotvogel en Bosrietzanger.

Ten noorden daarvan bemerkte ik in een grasland een Ooievaar. Eerst stond hij wat te niksen, maar even later ging hij toch op de wieden. Het was een geringd exemplaar, maar zonder telescoop is de ring niet zo af te lezen. Zeker niet als de vogel wegvliegt.

Langs de Dommel volop Weidebeekjuffer: *Calopteryx splendens*. Op een plaats telde ik zo 14 mannetjes, maar ze zitten overal langs de oever. Een paartje Buizerds cirkelde alarmerend over en aan de overkant in het Heike riep nog een Wielewaal. Om kwart over een terug bij af.

Jan Wouters

WIST U DAT...

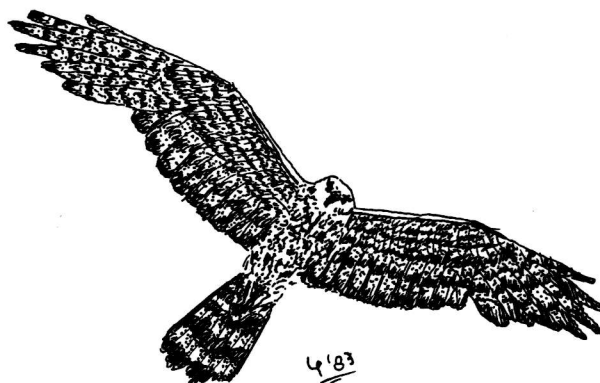
- *Het eerste jaar van het nieuwe bestuur er bijna op zit.*
- *Er onder leiding van Edwin heel wat is gebrainstormd.*
- *Er al het een en ander is gebeurd, en er nog meer gaat komen.*
- *De biologische commissie een van de grote pijlers van de VWG is.*
- *Dit alles echter zonder inzet van de leden niet mogelijk is.*
- *Ook de financiële toestand van de Vogelwerkgroep belangrijk is.*
- *Er de laatste jaren alleen maar is ingeteerd.*
- *Er de laatste 20(!) jaar geen contributie verhoging is geweest.*
- *Een gemiddelde lezinghouder van buitenaf al gauw f200,- of f250,- kost.*
- *De voorzitter op de jaarvergadering hier tekst en uitleg van zal geven.*
- *We de laatste maanden verschillende nieuwe leden mochten begroeten.*
- *Dit misschien wel komt door de geweldige website.*
- *Tom sinds mei vorig jaar zo'n 17.000 bezoeken heeft gehad.*
- *Ze, gelukkig voor hem en Heleen, niet persoonlijk bij hun thuis geweest zijn.*
- *Edwin nog maar 25 jaar voorzitter zal zijn.*
- *Yannick het daarna gewoon van hem overneemt.*
- *Het trektellen nu wel voorbij is.*
- *De bosuil-, klapekster- en wintertelling afweer voor de deur staan.*
- *Boena van Noorden de Herman Klomp Prijs heeft gekregen.*
- *Hem die op de SOVON-dag is uitgereikt.*
- *Boena een met de Vogelwerkgroep bevriende vogelaar is.*
- *Hij drie jaar geleden nog een lezing voor de VWG heeft gegeven.*
- *Ik iedereen fijne feestdagen en een goed 2002 toewens.*

en....

*Zit het met Bosuilen tellen een beetje tegen,
Moet je die avond maar eens een kroeg overwegen.*

Houdoe

PIET

VOGELASIELS VOOR DE KEMPEN :

Vogelrevalidatiecentrum "Second Chance"
Kees van Limpt
Vloeiend 17
5094 CK Lage Mierde
tel. 013-5091846.

Vogelasiel Eindhoven
Anton de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
040-2526897.

Dierenambulance voor de Kempen: 0497-574030.

voor Eindhoven e.o. 040-2523188.

Melding roofvogelvervolging: Vogelasiel Someren tel. 0493-493564 of 040-2264847

ADRESSEN BESTUURSLEDEN :

Voorzitter: Edwin van der Werf
P. Brueghelstraat 34
4812 AG Breda 076-5212732

Secretaris: Jan Kolsters
Van Nuenenstraat 96
5503 CL Veldhoven 040-2538248

Penningmeester: Huub Knubben
Sansovinostraat 24
5624 JX Eindhoven. 040-2460363.

Biologisch
secretariaat: Pieter Wouters
Lensheuvel37
5541 BA Reusel. 0497-643049.

Algemeen lid: Piet van Happen
Waardstraat 15
5662 EN Geldrop.

en: Tonny van der Vleuten
Nieuwstraat 30a
5527 AV Hapert. 0497-384107.

en: Jacques van Kessel
Evestraat 18
5503 XN Veldhoven. 040-2531211.

OPVANG NIEUWE LEDEN:

Ben Jacobs
De Bleker 41
5506 BB Veldhoven. 040-2534735.

INHOUD: jaargang 27 no. 2 (2001)

Jacques van Kessel, Jan Kolsters en Wim Deeben	De roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide – Halve Mijl in 2001.	1
Jacques van Kessel en Pieter Wouters	Een eerste verkenning naar het voorkomen van Wespen- dieven in de Kempen in 2001.	7
Wim Deeben	Resultaten van de vogeltrektellingen op Toterfout Halve Mijl in 2000.	12
Kees Hendriks	Herfstreizen.	14
VOGELVARIA		
Geert Sanders	Verkrachting van juveniele Bergeend.	20
Jan Wouters	Een dag inventariseren in de Kempen.	21
Piet van Happen	Wist U dat...	22

Tekeningen: L. Peeters
R. d'Arcy Shillcock